

ВСП «Харківський торговельно-економічний фаховий коледж
Державного торговельно-економічного університету»

Відділення харчових технологій та ресторанного бізнесу
Циклова комісія харчових технологій та готельно-ресторанної справи

Ганнич Наталія Сергіївна

КУРСОВА РОБОТА

ТУРИСТИЧНІ ПОСЛУГИ ТА ЇХ РОЗВИТОК НА ТЕРИТОРІЇ ЧЕРНІГІВЩИНИ

Навчальна дисципліна «Дизайн і технології надання туристичних послуг»

Ступінь освіти «фаховий молодший бакалавр»
Спеціальність 242 Туризм і рекреація, освітня програма «Туристичне
обслуговування», група ТР-22
Галузь знань 24 Сфера обслуговування

Керівник:
Гібкін Кирило Романович, викладач

Харків – 2023

ДОПУЩЕНО ДО ЗАХИСТУ

Керівник

(підпис)

Кирило ГІБКІН

Робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

Здобувач

(підпис)

Наталія ГАННИЧ

Підсумкова оцінка: _____ (літера / балів)

Члени комісії з захисту:

_____ Кирило ГІБКІН
(підпис)

_____ Наталя ВОЛЬФСОН-ГАРШИНА
(підпис)

ВСП «Харківський торговельно-економічний фаховий коледж
Державного торговельно-економічного університету»

Відділення харчових технологій та ресторанного бізнесу
Циклова комісія харчових технологій та готельно-ресторанної справи

ЗАВДАННЯ НА КУРСОВУ РОБОТУ

з навчальної дисципліни «Дизайн і технології надання туристичних послуг»

здобувачу ступеня освіти «фаховий молодший бакалавр»
спеціальності 242 «Туризм і рекреація», освітня програма «Туристичне обслуговування»,
групи ТР-22

Ганнич Наталії Сергіївни

1. **Тема роботи:** Туристичні послуги та їх розвиток на території Чернігівщини
2. **Термін подання завершеної роботи до циклової комісії** – 30.11.2023 р.
3. **Графік виконання роботи**

Назва етапів виконання або структурних елементів роботи	Дата закінчення
Вступ	18.10.2023
Розділ 1. Туристичний потенціал ареалу дестинації Чернігівщини	
1.1. Географічне положення Чернігівщини	25.10.2023
1.2. Туристичні ресурси та інфраструктура Чернігівщини	08.10.2023
Розділ 2. Проект інноваційного туру	
2.1. Маршрут інноваційного туру	15.10.2023
2.2. Програма інноваційного туру	22.10.2023
Висновки	29.10.2023

Завдання видав

Керівник
_____ Кирило ГІБКІН
(підпис)

«11» жовтня 2023 р.

Завдання отримав

Здобувач
_____ Наталія ГАННИЧ
(підпис)

11» жовтня 2023 р.

ЗМІСТ

Вступ.....	5
Розділ 1 Туристичний потенціал ареалу дестинації Чернігівщини.....	6
1.1 Географічне положення Чернігівщини	6
1.2 Туристичні ресурси та інфраструктура Чернігівщини	8
Розділ 2 Проєкт інноваційного туру.....	19
2.1 Маршрут інноваційного туру.....	19
2.2 Програма інноваційного туру.....	24
Висновки.....	31
Список використаних джерел.....	32

ВСТУП

Тема «Туристичні послуги та їх розвиток на території Чернігівщини» вкрай актуальна в сучасних умовах розвитку туризму та гостинності. Ось кілька аспектів, які слід врахувати при описі актуальності цієї теми:

Економічний потенціал регіону. Розвиток туристичних послуг на Чернігівщині може стати суттєвим джерелом доходу та сприяти розвитку місцевої економіки. Посилення туристичного сектору сприятиме залученню інвестицій, створенню нових робочих місць та підвищенню рівня доходів населення.

Збереження та просування культурної спадщини. Чернігівщина володіє багатою історією та культурною спадщиною. Розвиток туризму може сприяти збереженню та популяризації цих цінних ресурсів, привертаючи увагу та підтримку як локального населення, так і гостей.

Створення нових можливостей для бізнесу. Розвиток туристичного сектору регіону відкриває нові перспективи для місцевого підприємництва. Від готелів і ресторанів до майстерень та традиційних ремесел, багато галузей може скористатися підвищеним туристичним попитом.

Взаємодія та культурний обмін. Туризм є платформою для взаємодії та культурного обміну. Привертання туристів може сприяти покращенню міжнародних відносин, розширенню культурного розмаїття та взаєморозумінню.

Створення туристичного іміджу регіону. Зміцнення туристичного сектору сприяє створенню позитивного туристичного іміджу регіону, який може впливати на вибір туристів та сприяти популяризації Чернігова та його околиць як привабливого туристичного напрямку.

Загальна актуальність теми полягає в тому, що розвиток туризму на Чернігівщині може принести користь не лише місцевому населенню, а й розширити можливості для економічного, соціального та культурного зростання регіону.

РОЗДІЛ 1

ТУРИСТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ АРЕАЛУ ДЕСТИНАЦІЇ ЧЕРНІГІВЩИНИ

1.1 Географічне положення Чернігівщини

Чернігівська область (Чернігівщина) - область на півночі України. Межує на заході з Київською, на сході - з Сумською, на півдні - з Полтавською областями України. Обласний центр - місто-герой Чернігів.

Наявного населення 968 тис. (23-тє місце серед регіонів України, менше населення лише в Кіровоградській і Чернівецькій областях). Територія 31 865 км². Чернігівщина за площею посідає третє місце серед інших областей України.

Область розташована на півночі України, на лівому березі Дніпра, у межах Поліської низовини та лісостеповій зоні Придніпровської низовини. Лісами вкрито 20 % території. Територією області протікає 1200 річок загальною довжиною близько 8,5 тис. км. Найбільші річки - Дніпро, Десна з притоками Сейм, Остер, Снов, Убідь, на півдні - Удай. Клімат помірно континентальний. Зими можуть бути холодними і сніжними, а літа теплими. Це створює можливості для різних видів відпочинку впродовж року. Середньорічні температури: січня -7°C , липня $+19^{\circ}\text{C}$. Середньорічна кількість опадів 550-660 мм.

На Чернігівщині зосереджений значний туристичний потенціал. Сприятливі кліматичні умови, різноманітна флора і фауна, наявність 610 природних заповідних об'єктів роблять територію області привабливою для відпочинку. В області функціонують 13 санаторіїв і будинків відпочинку, численні профілакторії, бази відпочинку, дитячі табори, пляжі, лісопарки.

За останні 20 років середньорічна температура України зросла на $0,8^{\circ}\text{C}$. Якщо розглядати окремі регіони, найбільші зміни відбуваються в північних областях. Так, у Чернігівській області за останні два десятиліття температура збільшилася на $1,4^{\circ}\text{C}$, практично зрівнявши кліматичний режим Полісся з Херсонською областю.

Рисунок 1. – Географічне положення Чернігівської області [1]

У складі області: районів – 5 (Корюківський, Ніжинський, Новгород-Сіверський, Прилуцький і Чернігівський); районів у містах – 2; населених пунктів – 1511.

Чернігівська область славиться як один з лідерів у виробництві сільськогосподарської продукції в Україні. Інтенсивне сільське господарство забезпечує інфраструктуру для розвитку агротуризму.

Чернігівський край славиться великою кількістю пам'яток історії та архітектури XI-XII ст. і XVII-XIX ст. Понад 200 із них мають світове значення. Найціннішими пам'ятками домонгольського періоду є унікальні Спаський (XI ст.) та Борисоглібський (XII ст.) собори, Антонієві печери та Іллінська церква (XI–XII ст.), П'ятницька церква (XII ст.) у Чернігові, Юр'єва божниця (X ст.) в Острі. Із пізніших часів збереглися палацові ансамблі: садиби Тарновських (XIX ст.) в с. Качанівка Ічнянського району, Галаганів (XVIII ст.) у с. Сокиринцях та смт Дігтярі Срібнянського району, садиба П.Румянцева-Задунайського (XVIII) в с. Вишеньки Коропського району.

На державному обліку в області перебуває 239 пам'яток архітектури та містобудування (з них - 171 національного значення), 2316 пам'яток археології (з них - 31 національного значення), 2279 пам'яток історії (з них - 8 національного значення), 127 пам'яток монументального мистецтва (з них - 1 національного значення). 14 міст і селищ міського типу включені до Списку історичних населених

місць України. Це Батурин, Борзна, Ічня, Козелець, Короп, Любеч, Ніжин, Новгород-Сіверський, Остер, Прилуки, Седнів, Сосниця, Срібне, Чернігів.

Чернігівщина була відома особливим стилем домашнього іконопису. Він відзначався яскравістю і реалістичним зображенням святих, використанням червоної і жовтогарячої фарб, а також рослинним орнаментом. Чернігівські ікони були відомі далеко за межами регіону. Їх зібрання перебуває в експозиції і фондах Музею української домашньої ікони історико-культурного комплексу «Замок Радомисль» [2].

1.2 Туристичні та інфраструктурні ресурси Чернігівщини

Чернігівщина має значний туристичний, історико-культурний та природно-рекреаційний потенціал. Велика кількість історико-культурних об'єктів у поєднанні з розмаїттям природно-рекреаційних ресурсів створюють умови для розвитку різних видів туризму.

Наявні рекреаційні ресурси Чернігівщини у вигляді туристично-відпочинкової інфраструктури, санаторіїв, пансіонатів та баз відпочинку, заповідних природних парків.

На державному обліку в області перебуває близько 9 000 пам'яток історії та культури, понад 1 900 із них - національного значення. Чотирнадцять населених пунктів регіону включені до Списку історичних населених місць України й стали туристичними центрами області (Чернігів, Новгород-Сіверський, Батурин, Ніжин, Прилуки, Козелець, Остер, Седнів та ін.).

На території Чернігівщини працює 33 музеї комунальної власності, 3 національні заповідники, меморіальний комплекс «Пам'яті героїв Крут» та десятки приватних музеїв та виставкових залів.

Найбільш привабливими з погляду туризму об'єктами історико-культурного та природного значення, «туристичними магнітами» області, є:

- Національний історико-культурний заповідник «Гетьманська столиця»;

- Національний архітектурно-історичний заповідник «Чернігів стародавній»;
- Парк природи «Беремицьке»;
- Міжріччинський регіональний ландшафтний парк;
- Національний історико-культурний заповідник «Качанівка»;
- Новгород-Сіверський історико-культурний музей-заповідник «Слово о полку Ігоревім».

Національний архітектурно-історичний заповідник «Чернігів стародавній» є одним із головних туристичних об'єктів Чернігівщини та України. До його складу входять 29 унікальних пам'яток архітектури та історії, шість з яких домонгольського періоду і вважаються одними з найдавніших у Східній Європі. Готуються матеріали для внесення цих пам'яток до Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО. Науковий та фондівий матеріал заповідника нараховує понад 70 тисяч одиниць зберігання, серед яких: унікальна колекція професійного, народного та старообрядницького іконопису XVIII – XIX ст. яка нараховує більше 800 ікон, колекція стародруків, що нараховує більше 100 книг, фонд дерев'яного різьблення, архітектурно-будівельних деталей, унікальна колекція таврованої цегли, тканини, вишивка та предмети церковного культу, колекція художнього металу.

Щороку музеї та виставки заповідника відвідують понад 200 тисяч туристів, а за весь період його діяльності пам'ятки та експозиції заповідника відвідало понад 8 млн туристів. Чернігів входить до туристичного маршруту «Намісто Славутича».

Національний історико-культурний заповідник «Гетьманська столиця» - культурно-освітній та науково-дослідний заклад, створений на базі комплексу пам'яток історії, культури та природи, пов'язаних з історією українського козацтва доби Гетьманщини. Розташований у місті Батурині Ніжинського району, Чернігівської області.

У складі заповідника перебуває 39 пам'яток культурної спадщини, серед яких пам'ятки археології, архітектури, садово-паркового і монументального мистецтва, історії.

Пам'ятки національного значення: Палац гетьмана Кирила Розумовського - єдиний збережений в Україні гетьманський палац, зведений в 1799 -1803 рр. за проектом видатного архітектора Чарлза Камерона, Будинки Генерального суду (будинки В. Кочубея) кінця XVII століття - рідкісний зразок цивільної архітектури доби українського бароко, Воскресенська церква-усипальниця К. Г. Розумовського, храм зі збереженим похованням гетьмана Лівого й Правого берегів Дніпра та Війська Запорозького Кирила Григоровича Розумовського, Дзвіниця Батуринського Микола-Крупницького монастиря, Дзвіниця Батуринського Микола-Крупницького монастиря, XIX ст.

Пам'ятки садово-паркового мистецтва: парк «Кочубеївський», створений представником козацької старшини - генеральним суддею В. Кочубеєм на базі природної діброви. На сьогодні має площу 10 га. Парк поєднує регулярне і нерегулярне (пейзажне) розпланування, парк біля палацу Кирила Розумовського - відтворений в 2009 р. згідно схеми генерального плану палацово-паркового ансамблю К. Розумовського.

Національний історико-культурний заповідник «Качанівка» - це унікальна історична і культурна спадщина Чернігівської. Цей заповідник відомий своєю красою і історичним значенням, і він приваблює численних відвідувачів і туристів. Розташований приблизно за 150 кілометрів на південний захід від Чернігова, в селищі Качанівка, яке славиться своєю природною красою та історичними пам'ятками, має багату історію, пов'язану з родом Галаганів. Саме тут розташований Галаганівський палац, який є відомим зразком архітектури середньовіччя і був збудований в XVIII столітті,

поєднує в собі різноманітні стилі, включаючи ренесанс, бароко та класицизм. Величний палац і навколишні території створюють вражаючий архітектурний ансамбль.

Заповідник оточений красивим парком, де росте багато різних видів дерев і кущів. Тут можна спокійно прогулятися та насолодитися природою.

У «Качанівці» регулярно проводяться культурні та мистецькі заходи, такі як концерти, виставки, лекції та інші події, що дозволяють відвідувачам ближче ознайомитися з історією і культурою цього місця.

Новгород-Сіверський історико-культурний музей-заповідник «Слово о полку Ігоревім» - це унікальна історична спадщина України, яка присвячена одній з найвідоміших пам'яток літератури, музей розташований у місті Новгород-Сіверський, Чернігівській області.

Музей містить різноманітні експозиції, які присвячені. Відвідувачі можуть ознайомитися з історією написання поеми, текстом поеми, а також вивчати різні аспекти давньої культури і життя. Музей регулярно проводить культурні та освітні заходи, такі як виставки, лекції, майстер-класи та інші події, що сприяють популяризації і вивченню давньоруської культури та літератури. Музей-заповідник «Слово о полку Ігоревім» є важливим культурним об'єктом, який приваблює істориків, літературознавців та туристів, які цікавляться давньою культурою та літературою.

Річка Десна пропонує чудові можливості для водного відпочинку, риболовлі та плавання. На Чернігівщині є озеро Світязь, найбільше озеро в Україні, де можна рибалити, плавати та відпочивати на пляжах.

В різні часи року в області відбуваються різноманітні фестивалі і заходи, включаючи свято борщу в Ніжині, де можна скуштувати різні види цієї української страви, ярмарки, концерти та інше.

Інфраструктура для туристів також розвинена в області і включає готелі, ресторани, гостьові будинки і транспортні засоби для переміщення по регіону. Чернігівська область пропонує можливості для активного відпочинку, освіти і культурного спілкування для туристів.

Чотиризірковий готель «Optima Collection Чернігів» розташований у Чернігові. До послуг гостей бар. У цьому 4-зірковому готелі є ресторан і номери з кондиціонером, безкоштовним Wi-Fi і окремою ванною кімнатою. Гості можуть безкоштовно скористатися власною парковкою готеля. Трансфер з/до аеропорту організовують для гостей за додаткову плату. Усі номери готелю оснащені сейфом

і телевізором із плоским екраном і кабельними каналами. Серед інших зручностей – міні-бар. Щоранку в готелі «Optima Collection Чернігів» сервірують континентальний сніданок. Працівники цілодобової стійки реєстрації володіють англійською та українською мовами й завжди готові допомогти гостям. Відстань до міжнародного аеропорту Бориспіль становить 142 км.

Готель «Придеснянський» розташований у Чернігові, за 5 хвилин ходьби від річки Десни. У закладі надається безкоштовний Wi-Fi. Класично мебльовані номери та люкси готелю «Придеснянський» оформлені в індивідуальному стилі. Стійка реєстрації працює цілодобово. Також до послуг гостей квиткова каса та туристичне бюро. Міський парк розміщений за 20 хвилин ходьби від готелю.

Апарт-готель «Парасолька» розташований у Чернігові. До послуг гостей безкоштовний Wi-Fi і апартаменти з власною кухнею. В кожних апартаментах готелю «Парасолька» є телевізор, повністю обладнана міні-кухня з мікрохвильовою піччю та холодильником, а також власна ванна кімната з душем або ванною, укомплектована феном. З вікон відкривається вид на місто. Відстань від готелю до Міжнародного аеропорту Бориспіль становить 120 км.

Комплекс «Молекс» розміщений у центрі Чернігова. Сучасно оформлені апартаменти забезпечені пральною машиною. Гостям безкоштовно надається бездротовий доступ до Інтернету (Wi-Fi) та місце на автостоянці. Усі світлі номери та номери-студіо оснащені кондиціонером і телевізором з плоским екраном. В них є балкон і повністю устаткована міні-кухня. В межах 10 хвилин ходьби від закладу працюють численні кав'ярні, бари і ресторани. Поблизу відчинено кілька продуктових магазинів. Від комплексу апартаментів «Молекс» можна за 5 хвилин дійти до торговельного центру «Мегацентр», а відстань до проспекту Миру складає 150 метрів. Залізничний вокзал Чернігова розташований за 2,5 км, а Чернігівський аеропорт - за 10 км.

Готель ШишкіNN розташований в оточенні соснового лісу в екологічно чистому районі на березі озера в селі Снов'янка. До послуг гостей органічний спа-центр і критий басейн. Гостям пропонують розміщення в номерах, шале, котеджах і кемпінгу зі зручностями. Елегантні номери оформлено в теплих тонах та

оснащено кондиціонером. У кожному номері встановлено телевізор із плоским екраном і міні-бар та передбачено окрему ванну кімнату. З більшості номерів відкривається чудовий вид на мальовниче озеро.

Готель «Парк» розташований у місті Ніжин. У номерах встановлено кондиціонер. У помешканні працює ресторан і цілодобова стійка реєстрації гостей. У кожному номері готелю є шафа для одягу, телевізор із плоским екраном і окрема ванна кімната. Гостям надаються рушники та постільна білизна.

Апарт-готель UNENEGE розташований у місті Ніжині, Чернігівської області. До послуг гостей номери-студіо з безкоштовним Wi-Fi і безплатна парковка помешкання. У кожному номері-студії є повністю укомплектована міні-кухня з мікрохвильовою піччю та власна ванна кімната з душем і феном. Серед інших зручностей – холодильник, чайник і телевізор із плоским екраном та супутниковими каналами. Гостям також пропонують послуги прасування одягу та бізнес-зручності, зокрема факсимільний і копіювальний апарати. Околиці помешкання чудово підходять для піших прогулянок.

Отель «Олександрія» розташований у місті Прилуки. До послуг гостей тераса і безкоштовний Wi-Fi. номери оснащені кондиціонером, кабельним телебаченням, холодильником і феном. Гості зможуть замовити страви у готельному ресторані або скористатися приладдям для приготування барбекю. Відстань від готелю до залізничного вокзалу міста Прилуки становить 1,4 км, а до Міжнародного аеропорту Бориспіль - 137 км.

Туристично-готельний комплекс «Бреч» розташований у місті Корюківка. До послуг гостей ресторан, власний пляж і безкоштовний Wi-Fi. Кожен номер оснащено кондиціонером, міні-баром та електричним чайником. Власні ванні кімнати з ванною або душем укомплектовано феном. Серед додаткових зручностей варто відзначити обладнання для прасування та постільну білизну. Гостям надається обладнання для барбекю. До розпорядження гостей туристично-готельного комплексу «Бреч» цілодобова стійка реєстрації, сад, тераса, камера зберігання багажу, пункт прокату лижного спорядження, дитячий ігровий майданчик і безкоштовна парковка. На території помешкання та в його околицях

гості можуть зайнятися лижним спортом, велоспортом, пішим туризмом та іншими видами активного відпочинку.

Готель «Вітрила Маклая» розташований у місті Батурін. До послуг гостей тераса і місце з обладнанням для барбекю. На території працюють ресторан і цілодобова стійка реєстрації. На всій території помешкання надається безкоштовний Wi-Fi. Здійснюється обслуговування номерів. Серед інших зручностей: сад і дитячий майданчик. Гості можуть зіграти в настільний теніс і скористатися послугами бізнес-центру [3].

В Чернігівській області є багато закладів, де можна скуштувати традиційну українську кухню і не тільки.

На проспекті Миру знаходиться затишне кафе-піцерія «Марконі». У розпорядженні гостей дві просторі зали та VIP- ложа. Інтер'єр відтворює атмосферу італійського замиського будинку. Меню складається з італійської кухні. Фірмова страва - тонка піца, процес приготування якої для гостей відкритий. У кафе готують понад 50 варіантів піци.

Також на проспекті Миру в Чернігові гостей зустрічає паб «Rusty Amber». Заклад включає два просторі зали з барною стойкою, сценою для виступу музикантів і лаунж-зоною, загальна місткість яких понад 100 місць. У теплу пору року відкритий літній майданчик з плетеними меблями. Інтер'єр паба виконаний дизайнерами в традиційному барному стилі з м'якими шкіряними диванами, приглушеним освітленням, оздобою з цегли й натурального дерева. Для гостей готують популярні й авторські страви американської, європейської, італійської та азійської кухонь.

Ще один заклад на проспекті Миру, розмістився ресторан грузинської кухні «Georgia». Дизайнерський інтер'єр закладу поєднує в собі сучасний стиль і традиційні близькосхідні елементи декору – насичені шоколадні відтінки в оформленні, оздоба з натурального дерева, металу і цегляне муровання, багаторівневе освітлення. Гості можуть розміститися вздовж довжиною барної стойки, обрати місця за невеликими затишними столиками, або відпочити великою компанією за ком'юніті-столом. Особливістю закладу вважається дров'яна піч

ручної роботи. Кухарі ресторану спеціалізуються на приготуванні традиційних страв грузинської кухні з натуральних свіжих продуктів з додаванням оригінальних спецій і приправ.

На вулиці Гетьмана Полуботка гостей зустрічає чесько-німецький пивний паб «Zivot A Pivo». Заклад стоїть поруч з готелем «Reikartz» і входить в мережу «ReikartzHotelGroup». Паб припадає до душі поціновувачам пінного напою, оскільки карта бару містить широкий асортимент розливного пива Німеччини, Чехії, а також фірмове розливне пиво з власної броварні «Рейкарц». Ознайомитися з продукцією броварні гості можуть, замовивши дегустаційний сет. Також у пабі готують алкогольні коктейлі на основі рому, джину, лікерів і вермутів, наливають фірмові настоянки власного виробництва за старовинними чеськими й німецьким рецептами.

На вулиці Музична розташований затишний ресторан «Чайна». Інтер'єр невеликого залу оформлений у пострадянському стилі - безліч ляльок і статуєток, ажурні скатертини, старовинне піаніно. Меню складається з класичної європейської кухні. Усі страви готують з натуральних свіжих інгредієнтів. Фірмова страва - качина грудка в пармі зі сливою. У карті десертів асортимент власної випічки.

Навпроти філармонії в історичній частині Чернігова знаходиться ресторан «Велюров». Інтер'єр відтворює атмосферу європейських ресторанів двадцятих років минулого століття. Гостям пропонують європейські, українські та російські страви, приготовані за домашніми рецептами. З-поміж фірмових страв виділяють котлети з кролика, борщ, форшмак, бефстроганов з лісовими грибами та вершковим пюре.

На вулиці Іллі Шрага, розмістилося затишне кафе «Блюз». У розпорядженні відвідувачів просторий основний зал з місткістю 65 персон, а також невеликий бенкетний зал, де можуть розміститися до 25 запрошених. Інтер'єр закладу виконаний у сучасному стилі й витриманий у теплих пісочних відтінках. Кухарі спеціалізуються на приготуванні популярних європейських і українських страв.

Арт-кафе «BlinChiki» розмістилося в самому центрі Чернігова. Тут гості можуть покуштувати фірмових млинців з різними солоними й солодкими начинками. Також у меню представлені популярні європейські страви. Акцент зроблено на бургерах і тонкій піці. Барна карта містить асортимент пива, міцного алкоголю, коктейлів, а також натуральну каву й кавомікси, чаї, молочні шейки, фреші. Регулярно в арт-кафе проходять музичні концерти з живим звуком, літературні та поетичні вечори, розважальні шоу-програми, настільні ігри.

На вулиці Рокоссовського у віддаленому від галасливого центру Чернігова районі стоїть кафе-ресторан «Sun City». У розпорядженні гостей лаунж-зал, місткістю 45 відвідувачів, інтер'єр якого оформлений у стилі модерн - білі, графітові й чорні відтінки, м'які дивани червоного кольору, чорно-білі світлини на стінах і оригінальні світильники. У віп-залі, який розрахований 15 осіб, превалує стиль сучасної класики й теплі шоколадні відтінки. Також гості можуть відпочити на критій літній терасі й у кальянному залі. Меню кафе-ресторану містить широкий вибір популярних і авторських страв європейської кухні. Гості можуть замовити салати, холодні й гарячі закуски, рулети в рисовому папері, пасту, гарячі сковорідки, перші страви, жульєни, деруни, гарячі м'ясні та рибні страви, морозиво і десерти.

Ресторан «Соло» розташований неподалік Ніжинського Благовіщенського монастиря. Заклад складається з основного залу з місткістю 50 персон, а також включає літній майданчик з альтанками та мангалом, віп-кабінет для невеликої компанії гостей. Затишний інтер'єр ресторану оформлений у світлих пісочних відтінках з меблями з натурального дерева. Меню пропонує гостям широкий асортимент популярних страв європейської та української кухонь які готують з натуральних свіжих продуктів за домашніми рецептами. У закладі пропонують апетитний суп, бургери, суші та каву.

Ресторан Фаворит на вулиці Козача, міста Ніжин. У розпорядженні гостей закладу просторий бенкетний зал, місткістю 120 персон, і основний зал, де можуть розміститися до 30 відвідувачів. На мальовничій озелененій території також є кілька затишних альтанок і дитячий ігровий майданчик. Лаконічний інтер'єр

ресторану витриманий у сучасному стилі - теплі кремові, пісочні й персикові відтінки, елегантні меблі, повітряний текстиль, живі квіти й кришталеві люстри. Основу меню складають популярні страви європейської та української кухонь.

Ресторан Uno Momento, вулиця Генерала Корчагіна, Ніжин. Гостям представлений великий асортимент популярних європейських і італійських страв. У меню є комплексні сніданки та бізнес-ланчі. З-поміж фірмових страв виділяють шпинатний крем-суп з лососем, сендвічі, карбонара. У карті напоїв представлені кавові й молочні коктейлі. Домашній інтер'єр у стилі модерн оформлений у пастельних відтінках.

Кафе Едельвейс, вулиця Франка в Ніжині, в меню закладу представлений великий асортимент популярних страв європейської та японської кухонь. Акцент зроблений на тонкій піці й суші-меню. Яскравий інтер'єр кафе витриманий у світлих тонах і оформлений у сучасному стилі.

«Картопляна Хата» - це ресторан швидкого обслуговування, розташований у центральній частині Ніжину. Яскравий інтер'єр оформлений у стилі Дикого Заходу - кактуси й сомбреро доповнюють декоративне оздоблення, на стінах портрети індіанців. У меню представлені популярні латиноамериканські та українські страви. У карті напоїв є фірмовий еспreso.

Ресторан Старий Батурин у Батурині, у розпорядженні гостей party-бар, lounge-бар, disko-хол, VIP зал з більярдом і бенкетний зал. Інтер'єр витриманий у стилі сучасної класики. У меню представлені популярні страви європейської та української кухонь. У будні подають комплексні бізнес-ланчі. Алкогольна карта містить ексклюзивні коктейлі. Часто у закладі виступають популярні ді-джеї, грають живу музику.

Бюджетне кафе "Сейм" в Батурині розташовано на в'їзді в місто Батурин. Інтер'єр виконано в простому стилі. Приміщення розраховано на 60 відвідувачів. Меню складається з блюд домашньої кухні. Вибір невеликий, але порції подають чималі.

Також в Батурині працює кафе «У Гетьмана» на першому поверсі двоповерхової будівлі, стилізованого під середньовічну фортецю. Фасад його

пофарбований в рожевий колір. На особливу увагу заслуговує внутрішнє оздоблення: вікна прикрашають вітражі, а зі стін на відвідувачів дивляться правителі і політичні діячі, такі як Кирило Розумовський, Павло Полуботок та інші. Не забули тут і про символи військової доблесті - булави і мечі органічно вписані в загальний інтер'єр замку. У меню можна зустріти не тільки традиційні для Чернігівської області страви української кухні, а й європейської [4].

РОЗДІЛ 2

ПРОЕКТ ІННОВАЦІЙНОГО ТУРУ ПО ЧЕРНІГІВЩИНІ

2.1 Маршрут інноваційного туру

Чернігів – Лемеші – Козелець – Крути – Батурин – Оленівка – Ніжин

Чернігів - це древнє та культурно насичене місто в Україні з численними історичними та архітектурними пам'ятками, які приваблюють туристів. Перелік головних визначних місць, які варто відвідати у Чернігові дуже великий.

Софіївський собор - цей культовий собор, збудований у стилі бароко, є однією з головних архітектурних реліквій міста. Він включений до списку світової спадщини ЮНЕСКО. Велична Дзвіниця Софійського собору є однією з найстаріших і найвищих дерев'яних споруд в Україні.

П'ятницька церква, відома також як церква святого Миколи П'ятницького, - це історична православна церква в місті Чернігові, яка відзначається своєю архітектурною величчю та історичним значенням. Церква була збудована у стилі українського бароко в кінці XVII століття. Вона має яскравий архітектурний дизайн з багатьма прикрасами та куполами.

Поблизу П'ятницької церкви розташований Вірменський клад, де поховані представники вірменської громади Чернігова.

Парк Героїв Чорнобиля, прекрасне місце для прогулянок, відпочинку та пікніків. Парк розміщений на березі річки Десна.

Музей Олени Пчілки, присвячений життю і творчості видатної української поетеси та публіцистки Олени Пчілки.

Чернігів має численні історичні церкви та монастирі, які є цікавими архітектурними об'єктами та місцями духовного відпочинку.

Місто також славиться своєю культурною активністю та фольклорними святами, які варто дізнатися, якщо ви побуваєте тут.

Лемеші - тут збереглися пам'ятки та пам'ятні місця, пов'язані з життям родини Розумовських, що вийшла у великий світ зі злиденного селянського подвір'я. На

місці хати, де народились і вирости брати Розумовські (Олексій - став чоловіком імператриці Єлизавети, Кирило - гетьманом України) стоїть будівля земської школи (поч. ХХ ст.), яку в пам'ять про славетних предків в 1911 році збудував один з австрійських нащадків роду - Каміл Розумовський.

Цікавою пам'яткою архітектури є Трьохсвятительська церква (1755 р., арх. І. Григорович-Барський), збудована родиною Розумовських.

Козелець - місце, яке має свої власні цікаві визначні місця та історичний спадок. Це місто може бути відмінним місцем для туристичної подорожі.

Козелець розташований на півшляху від Києва до Чернігова. Зараз Козелець (офіційно селище міського типу) є центром району.

1649 року, під час війни за визволення, в Козельці сформувалась козацька сотня, яка опинилась в підпорядкуванні Київського полку. В другій половині ХVІІ ст. в Козельці та на всіх навколишніх землях запанувала козацька старшина. Козелець став центром управління Київського козацького полку. В зв'язку з цим тут було збудовано будинок полкової канцелярії, який в майбутньому служив міським магістратом.

В Козельці найстарішою, найбільшою та найефектнішою спорудою є собор Різдва Богородиці. Цей собор, створений за проектом Растреллі архітекторами І.Григоровичем-Барським та А.Квасовим, вважався однією з найкращих архітектурних споруд.

Меморіальний комплекс Героїв Крут присвячений подвигу українських студентів у бою під Крутами 1918 року.

Над створенням меморіалу почали працювати ще в 1990 році, але проект був представлений лише у 2005 році. Його розробником став заслужений архітектор України Володимир Павленко, за художню концепцію відповідав народний художник України Анатолій Гайдамака. Відкриття меморіалу відбулося влітку 2006 року. До складу комплексу увійшли: монумент героям Крут у вигляді 10-метрової червоної колони на кургані заввишки 7 метрів. Вона символізує колони київського університету ім. Тараса Шевченка, студентами якого була більшість героїв; капличка, перед якою на камені викарбувані слова гімну - «Душу й тіло ми

положим за нашу свободу»; озеро у формі хреста, на березі якого посаджені кущі калини.

У 2008 році відкрили другу частину комплексу. Вона являє собою відтворену частину київського вокзалу та перону з гарматою. У 4-х залах, що стилізовані під тогочасні вагони поїзда, розміщується експозиція одного з найновіших музеїв України. Вона присвячена розвитку українського національного руху початку ХХ століття, Українській революції 1917 року, проголошенню УНР, подіям під Крутами, більшовицькому повстанню на заводі «Арсенал», революційним подіям 1918–1921 років.

Батурин засновано на початку XVII ст. Вперше згадується у документах 1625 р. у зв'язку зі спорудженням Батуринської фортеці, що у 1664 р. витримала натиск військ польського короля Яна Казимира.

У місті є будинок Генерального судді В. Кочубея. Цегляний, одноповерховий, з двокамерним підвалом, розташований у давньому парку. У будинку В. Кочубея відкрито Батуринський історико - краєзнавчий музей.

Великий палацово-парковий комплекс споруджено у 1799-1803 рр. на замовлення К. Г. Розумовського на околиці Батурина за проектом архітектора Ч. Камерона. Зберігся головний корпус палацу, побудований у стилі класицизму, прямокутний у плані, з виступами - напівротондами на бічних фасадах. Єдиний в Україні зразок «кубічної», центричної композиції палацу.

Воскресенська церква, яка споруджена у стилі ампір. Хрестова у плані, одноапсидна, однобанна, з дзвіницею над західним притвором. У 1803 р. в ній поховано гетьмана України Кирила Григоровича Розумовського.

Також тут розташована могила видатного українського бджоляра П.І. Прокоповича, який є основоположник вітчизняного бджолярства, науки про бджільництво, винахідник рамкового вулика У 2008 р. встановлено новий пам'ятник видатному земляку. На простому фронтоні монумента відлито в чавуні барельєфне зображення славетного бджоляра. Нижче напис і шестигранний стільник, прикрашений букетиком квітучої конюшини, над яким в'ються невтомні трудівниці бджілки.

Оленівка - село у Ніжинському районі Чернігівської області України. Але більше Оленівка відома завдяки хутору Мотронівка, розташованому поруч із селом. Хутір був заснований батьком української письменниці Олександри Михайлівни Білозерської-Куліш, яка більше відома як Ганна Барвінок, Михайлом Білозерським серед старого гаю. Це була предківщина його дружини Мотрони Василівни - тому і хутір, на честь її, було названо Мотронівкою. Інші назви - Кулішівка, Ганнина Пустинь. Коли згорів перший український рукописний переклад Біблії, Пантелеймон Куліш на честь дружини перейменував Мотронівку на Ганнину пустинь, а та в свою чергу назвала хутір Кулішівкою по смерті Куліша.

Обласний історико – меморіальний музей – заповідник П. Куліша «Ганнина Пустинь» було створено 28 червня 2000 року. Загальна площа музею-заповідника становить 9,2 га.

Садиба-музей, де народилася, жила Олександра Білозерська (Ганна Барвінок). В середині будинку - музейна експозиція. Тут же - улюблений стіл Тараса Шевченка, за яким він любляв працювати. Серед експонатів музею - експозиція «Рушник, що вмiє промовляти». Серед рушників почесне місце займає крелевецький рушник, на якому вишито «1894 рік», подарований Кулішам на їхньому золотому весіллі.

На сволоку хати був напис: «За доброю порадою своєї дружини побудував Пантелеймон Куліш». Поруч - скульптурна композиція - пам'ятники Пантелеймона Куліша і Ганни Барвінок. Поряд - реконструкція господарських споруд - клуня, колодязь-журавель, стежка до копанки Куліша, на березі якої стоїть Шевченкова альтанка.

Алея кохання, яка веде до меморіального поховання подружжя Кулішів і Василя Білозерського. В парку поруч - клен П. Куліша, якому 137 років.

Уся територія заповідника розбита доріжками, квітниками, газонами, алеями по якими в далекі Кулішівські часи ходили Тарас Шевченко, Віктор Забіла, Іван Франко, Іван Пулюй, Марко Вовчок, Опанас Маркевич, Микола Костомаров.

До хутора часто приїзять відвідувачі. Тут проводяться літературні гостини, історико-культурні конференції, мистецьки заходи.

Ніжин - це історичне місто, яке має багатий історичний та культурний спадок. В місті - 117 пам'ятників архітектури, 72 історичні пам'ятки, близько 300 пам'яток архітектури та цінних будівель.

Ніжин знаходився на перехресті найважливіших шляхів сполучень XVII-XVIII та початку XIX століть. Його торговий майдан був найбільшим серед подібних на Лівобережній Україні, охоплюючи близько 4 га. Торговий оборот Ніжина протягом двох століть становив 1,5-2 млн рублів, тобто, місто було одним з найбагатших в Україні та одним з найбільш заможних територій.

Ніжинський історичний музей-заповідник «Слово о полку Ігоревім», присвячений давньому літературному пам'ятку, і розташований в будівлі колишнього монастиря. Ніжин має численні історичні церкви та монастирі, які привертають поклонців і любителів архітектури.

В Музеї рідкісної книги демонструються друковані шедеври, багато з яких були в первісному зібранні Безбородьків. Наприклад, можна побачити видання трудів Платона, надруковане в Венеції ще 1513 року – єдину такого роду книгу в Україні. Серед інших раритетів - «Іліада» та «Одіссея» Гомера (1544 та 1743 рр.), «Енеїда» Вергілія (1567 р.), класичні видання XVI-XVIII ст. творів європейських мислителів Ніколо Макіавеллі, Еразма Роттердамського, Томаса Гоббса, Френсіса Бекона, Рене Декарта, Готфрида Лейбніца. Взагалі бібліотека університету нараховує понад 1 млн книг і періодичних видань, більше 250 тис. з яких - рідкісні видання XVI-XIX ст.

Ніжинський історико-культурний музей, пропонує велику колекцію артефактів, які відображають історію та культуру міста та околиць.

Палац Лубомирських, історичний палац із розкішним парком - це важливий архітектурний об'єкт, який можна відвідати.

Ніжин славиться своєю фольклорною традицією, і ви можете випробувати національні обряди, фестивалі та свята [5].

2.2 Програма інноваційного туру

1 День

Зустріч на залізничному вокзалі Чернігова. Сніданок.

Оглядова екскурсія по Чернігову. Чернігів - обласний центр, одне з найстаріших міст України, з понад 1300 річною історією.

Відвідування Софійського собору і дзвіниці.

Тут знаходяться третина Східноєвропейських пам'яток архітектури домонгольського періоду - Спасо-Преображенський собор, Борисоглібський собор, Успенський собор, Іллінська і П'ятницька церкви. Всі вони перебувають у складі Національного архітектурно-історичного заповідника «Чернігів стародавній».

Церква Параскеви-П'ятниці понад сім століть прикрашає центральну частину давнього Чернігова ця кам'яна квітка – маленька церва на честь Параскеви-П'ятниці. Яких тільки історичних перипетій не бачили ці могутні стіни архітектурної пам'ятки домонгольської доби? До речі, в Чернігові таких пам'яток більше, ніж у будь-якому іншому місті України і Європи.

Обідня перерва.

Поселення у готель. Вільний час

2 День

Сніданок у готелі.

Прогулянка в центральній частині міста, де ви зможете побачити інші історичні церкви та пам'ятники

Відвідування Катерининської церкви, яка є символ Чернігова, який видно ще далеко до в'їзду в місто. Перша церква, що зустрічає гостей міста, які прямують з київського напрямку. Споруджена на честь героїзму козаків Чернігівського полку, проявленого під час штурму турецької фортеці Азов у 1696 році під командуванням чернігівського полковника, наказного гетьмана Якова Лизогуба.

Курган Чорна могила - найзагадковіший з усіх чернігівських курганів. За стародавньою легендою, у кургані нібито був похований засновник Чернігова – князь Чорний, на честь якого і було назване місто. Ця велетенська земляна піраміда, на спорудження якої було використано близько 6 тис. кубометрів ґрунту, вперше згадується у літописі ще у 1147 році.

Обідні перерва.

Антонієві печери - для одних це – християнська святиня, для інших – примітний зразок підземної архітектури, для третіх – притулок привидів. Сьогодні Антонієві печери є комплексом підземних споруд, що складається з церков святого Антонія, святого Феодосія Тотемського, Ніколи Святенника, каплиці з похованнями, келії Антонія та кімнати, сполучених між собою галереями. Характерна риса ансамблю, що відрізняє його від інших аналогічних підземних комплексів: його приміщення знаходяться на чотирьох рівнях, розташованих одне над одним. Дослідження останніх років виявили досі невідомі частини печер і старовинні написи на них.

Відвідування Болдіної гори. В 1069 р. преподобний Антоній прибув до Чернігова, де для майбутнього свого поселення вподобав Болдіни гори. Назва місця походить від давнього слова «болд» – дуб. Це дерево має підвищену енергетику і його здавна шанували місцеві жителі, свого часу тут було язичницьке капище. Імовірно, з цього антонієвого вибору і почалися різні «дивацтва» цих місць. Прекрасний оглядовий майданчик, з якого Чернігівський дитинець і частина міста проглядається, як на долоні.

Повернення у готель.

3 День

Сніданок у готелі.

Запрошення на екскурсію у Лемеші.

Село Лемеші розташоване на автотрасі Київ-Чернігів. Це батьківщина родини Розумів (Розумовських). Головною пам'яткою села є Трьохсвятительська церква, збудована на могилі батька родини – Григорія Розума – у 1755 році. Архітектор, що звів цю прекрасну споруду невідомий. Церква здіймається над навколишньою місцевістю, і її видно з автодороги.

Також в Лемешах є будинок земської школи. Його збудували в 1909-1910 роках на місці хати Григорія та Наталії Розум. Хати, де народився останній український гетьман. Кошти на будівництво школи виділив Каміл Розумовський – один з нащадків роду, що мешкав на той час у Західній Європі.

Обідня перерва.

Запрошення на екскурсію у Козелець.

Відвідування собору Різдва Богородиці, який має п'ять куполів більше. До характерних особливостей собору можна віднести ефектну декоративну ліпнину, бічні виходи на паперті та цокольний поверх, який додає і без того великому храму ще більшого об'єму. Все це, а особливо інтер'єр, приводить цінителів архітектури у захват..

За дві з половиною сотні років собор Різдва Богородиці пережив немало лиха, але найбільше дісталось йому у ХХ столітті від фашистів і більшовиків. Він був і табором для військовополонених, і конюшнею, і заготконторою. Але доля була милостивою до храму. Його не зруйнували, не розібрали на будматеріали. Час майже не пошкодив храм. Навіть унікальний іконостас висотою у 27 метрів зберігся відносно непогано. Хоча кажуть, що кілька років тому собор стояв брудним, потрісканим і облущеним. Але розпочались реставраційні роботи і храм поступово стає схожим на те, чим він є насправді – на архітектурний шедевр.

Туристам пропонується відвідати ще одну пам'ятку Козельця – будинок полкової канцелярії. Виконувалося будівництво на замовлення полковника Дарагана (його дружина була сестрою Розумовських). Після скасування полкового устрою в Україні споруда виконувала функції козелецького магістрату.

Є в Козельці ще дві великі церкви – Миколаївська (1781-1784) та Вознесенська (1866-1874). Миколаївська церква збудована в стилі пізнього бароко, хоча в архітектурно-декоративному вирішенні застосовані також прийоми, характерні для класицизму. Вознесенську церкву звели майже на сторіччя пізніше. Це п'ятибанна (чотири бічні бані декоративні) цегляна, хрестоподібна в плані споруда. Бічні верхи церкви схожі на оборонні вежі. Загалом церква є рідкісним прикладом своєрідного трактування традиційного для Лівобережної України XVII-XVIII ст. хрестового п'ятибанного храму.

Повернення у готель.

4 День

Сніданок у готелі.

Запрошення на екскурсію у Крути.

Відвідування Меморіального комплексу «Пам'яті героїв Крут» на Чернігівщині, який є частиною Національного військово-історичного музею України.

Він присвячений українським студентам і козакам Вільного козацтва, що в останні дні січня 1918 року протистояли кількатисячній армії Червоної гвардії на чолі з Муравйовим. До його складу входить монумент битви під Крутами, символічна могила-курган, каплиця, озеро у формі хреста, музейна експозиція розміщена в старовинних залізничних вагонах.

Обідня перерва. Повернення у готель.

5 День

Сніданок у готелі.

Запрошення на екскурсію у Батурин.

Туристам пропонується відвідати Національний історико-культурний заповідник «Гетьманська столиця», до складу якого увійшло 39 об'єктів унікальних пам'яток історії, археології та природи.

Головною пам'яткою Батурина є величний палац (1799-1803) К. Розумовського. У палаці створено Музей Гетьманської Слави, де представлено добу гетьманщини в Україні.

Єдина споруда, що збереглася у місті з часів І. Мазепи – будинок генерального суду, який на початку XVIII ст. належав Василю Кочубею. Зараз у будинку Кочубея діє краєзнавчий музей.

У центрі міста височит Покровська церква, а дорога від неї веде до дерев'яної Батуринської фортеці, укріплення якої, за даними археологів, відносять до XI ст.. На території цитаделі – будинок гетьмана, скарбниця та дерев'яна замкова церква.

Поряд із цитаделлю знаходиться Воскресенська церква, яка стала усипальною гетьмана К. Розумовського. Це одне з небагатьох поховань українських гетьманів, яке збереглося до наших днів. У будівлі церковно-

парафіяльної школи, що недалечко від церкви, зараз відкрито Археологічний музей.

Обідня перерва.

Відвідування могили видатного українського бджоляра П. І. Прокоповича.

Вільний час та повернення у готель.

6 День

Сніданок у готелі.

Запрошення на екскурсію у Оленівку.

Тут розташований обласний історико – меморіальний музей – заповідник П. Куліша «Ганнина Пустинь».

Подорож до музею для туриста може здатися тривалою і водночас , надзвичайною – з огляду на екскурс у минуле України й усвідомлення місця в українській історії постатей видатних українців, культурних подвижників П. Куліша та Г. Барвінок.

Мотронівка, Ганнина Пустинь, Кулішівка - три назви хутора, пов'язаного з ім'ям Пантелеймона Куліша (1819-1897) українського письменника, поета, фольклориста, етнографа, критика , перекладача Біблії на українську мову, автора історичного роману «Чорна Рада».

Соратником і товаришем П. Куліша була його дружина Олександра Михайлівна Білозерська, псевдонім – Ганна Барвінок (1828-1911). Її оповідання залишили вагомий слід у розвиток української культури.

На могилі Пантелеймона Куліша, на мармуровій плиті висічені слова поета «Зовсім інша була б річ, як би ми єдиними устами і єдиним серцем трудились над пробудженням суспільно-національної свідомості України». Ці слова Куліш сказав більше ніж 100 років тому, але вони не втратили своєї актуальності і сьогодні.

Обідня перерва. Вільний час та повернення у готель.

7 День

Сніданок у готелі.

Запрошення на екскурсію у Ніжин.

Ніжин – це місто з багатою історією та культурою, і воно може запропонувати цікаві враження для туристів, які цікавляться історією та культурою України.

Туристам пропонується відвідування головного храму міста Миколаївського собору. Це була перша кам'яна церква у Ніжині - її почали будувати у 1653 році. Собор пов'язаний з сумнозвісною історичною подією - адже саме у Ніжині тоді відбулась так звана «Чорна рада».

Далі – Хрестовоздвиженська церква, яка має дві неофіційні назви – «Вієва» та «Хохловська».

Окрім вказаних вище, Ніжин багатий і на інші пам'ятки церковної та цивільної архітектури. Так, на центральній вулиці міста, біля будинку Лисянського, стоїть церква Іоанна Богослова (1752 р.) Її стан, на жаль, дуже занедбаний, але примхливі форми високого українського бароко навіть у такому стані здатні вразити кожного. Зберіглася й ажурна кована огорожа цього храму.

Обідня перерва.

Як будь-яке старовинне місто з багатим минулим, Ніжин має і свою містику. Будинків з таємничими історіями тут декілька, але найбільш відомим вважається будинок колишнього грецького магістрату на вул. Гребінки, 21 «Будинок з привидами».

У цьому будинку мешкає відразу кілька привидів. Причиною тому - особливості його історії. Будівля складається з двох частин: одну половину будував заможний грек, іншу – настоятель сусіднього Благовіщенського монастиря Віктор Черняєв, і на кожній з них лежить власне прокляття. В одній живе привид «жіночий», у другій - «чоловічий».

«Грецьку» частину будинку, за переказами, прокляв ще підрядник на етапі побудови, аби помститися жадібному власнику. Він заявив, що всі чоловіки з роду замовника ніколи не матимуть нащадків. Прокляття одразу ж справдилось, дружина власника, яка в той час була вагітна, померла при родах разом з немовлям. Тому ще одна версія походження «білої дами» - це нещасне породілля. Згідно з

іншою версією, привидом стала дівчина, дочка одного з міських голів, яка покінчила з собою через нещасливе кохання.

Щодо другої частини будинку, власником якої деякий час був монастирський ігумен, то він прокляв свою оселю через те, що був звідси виселений новим настоятелем монастиря. Невдовзі після цього у мешканців почалися не дуже спокійні часи, коли кімнатами явно хтось блукав та буркотів щось недобррозичливе.

Відвідуючи Ніжин неможливо залишити без уваги пам'ятник огіркові. Якщо спитати перехожих, з яким продуктом, та взагалі з чим, вони асоціюють Ніжин, то більшість згадає саме огірки. Ніжинський огірок як своєрідну форму посолу створили греки. Колись цей продукт відправлявся прямо за кордон (у 56 країн світу), через що, наприклад, у Європі про Ніжин знали здебільшого саме як про «місто огірків».

Повернення до Чернігова, орієнтовний час прибуття 20.00.

ВИСНОВКИ

Досліджуючи тему «Туристичні послуги та їх розвиток на території Чернігівщини», ми зазначили значущий потенціал, який носить розвиток туризму для нашого регіону. Висвітливши ключові аспекти, які впливають на туристичний сектор, ми наблизилися до розуміння того, яким чином Чернігівщина може виграти від цього процесу.

По-перше, виявлено, що розбудова туристичних послуг є не лише джерелом економічного зростання, але й інструментом збереження та підтримки культурної спадщини. Чернігівщина, зі своєю багатою історією та культурою, може використовувати туризм як засіб для просування своїх унікальних характеристик.

По-друге, важливо зауважити, що туризм створює нові можливості для розвитку бізнесу та підприємництва на Чернігівщині. Ресторани, готелі, майстерні та інші підприємства можуть виграти від збільшеного потоку відвідувачів, створюючи нові робочі місця та сприяючи розвитку регіональної інфраструктури.

По-третє, туризм є ефективним механізмом для взаємодії та культурного обміну. Відвідувачі приносять з собою різні перспективи та традиції, що може призвести до збагачення місцевого культурного середовища.

У цілому, розвиток туризму на Чернігівщині не лише сприятиме економічному зростанню, але й сприяє зміцненню ідентичності та привертанню уваги до унікальних ресурсів, якими наш регіон володіє. Важливо надалі працювати над вдосконаленням туристичної інфраструктури, розвитком нових туристичних пропозицій та підтримкою підприємництва для досягнення повноцінного потенціалу Чернігівщини в галузі туризму.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вікісховище, зібрання вільних для використання медіафайлів [Електронний ресурс]. URL: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Chernihiv_in_Ukraine.svg (Дата звернення 01.11.2023)

2. Вікіпедія, вільна енциклопедія [Електронний ресурс]. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A7%D0%B5%D1%80%D0%BD%D1%96%D0%B3%D1%96%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0_%D0%BE%D0%B1%D0%BB%D0%B0%D1%81%D1%82%D1%8C. (Дата звернення 01.11.2023)

3. Цифрова туристична компанія Booking.com [Електронний ресурс]. URL: <https://www.booking.com>. (Дата звернення 01.11.2023)

4. Сайт пошуку кращих ресторанів і кафе в Україні [Електронний ресурс]. URL: <https://tomato.ua>. (Дата звернення 01.11.2023)

5. Туристичний оператор «Відвідай» [Електронний ресурс]. URL: <https://vidviday.ua>. (Дата звернення 01.11.2023)